

אמא יש רק אחת

Category: חגים, יום כיפור

לאורך כל הלילה שומע הרב ישראל מאיר לאו זעקות כאב מחייל שגופו נשרף במלחמת יום כיפור. רק אימו שהגיעה לפנות בוקר מצליחה להרגיע אותו בין-רגע. מה סוד הקסם של האימא היהודייה, ומדוע מתוך ארבעה אימהות רק רחל נקראת 'אימנו'. האם היא ה'דבק' של כל המשפחה; עלינו לזכור את מה שעשתה עבורנו, ולהשתדל למלא את תפקידה בעצמנו.

פיסת עור יחידה

לפני 44 שנים פרצה בישראל מלחמה בעיצומו של יום-הכיפורים, והיא נודעת בשמה 'מלחמת יום הכיפורים'. זו הייתה מתקפת פתע מכיוון של מצרים וסוריה שתפסה את ישראל לא מוכנה. בעיצומו של היום גויסו הלוחמים, רבים מהם הוצאו מבתי הכנסת באמצע התפילה. גם מבית הכנסת של הרב ישראל מאיר לאו, רבה של תל אביב, גויסו חיילים. אך למרות שהרב לא גויס למערכה, הוא חש שאינו מסוגל לשבת בבית באפס מעשה ולא לתרום למאמץ המלחמתי.

באותם ימים נודע לו שבית-הרפואה איכילוב הוסב לבית-רפואה צבאי. החולים האזרחיים שהיו במצב סביר שולחו לבתיהם, והיתר פוזרו בין בתי רפואה אחרים. 'איכילוב' התמלא בלוחמים פצועים שבאו מן הזירות השונות. הרב לאו הרגיש שזה המקום שבו יוכל לתרום לחיילים יותר מכל.

הוא פנה, אפוא, להנהלת בית הרפואה והציע את שירותיו בעזרה לפצועים. ההנהלה שמחה מאוד ומינתה אותו לרב בית הרפואה. במשך שלושה חודשים שהה שם, יום ולילה, וסעד את הפצועים. לא פחות מ-478 פצועים בדרגת קושי חמורה ביותר אושפזו באיכילוב במהלך המלחמה. הם הובאו מן החזית המצרית. רובם סבלו מכוויות קשות מאוד. אלו היו חיילים שנשרפו בתוך הטנקים.

באחד החדרים שכבו ארבעה חיילים שנשרפו כמעט כליל. אחד מהם היה במצב חמור כל-כך, שכל עור גופו היה שרוף. אמו הייתה מבלה לצידו במשך כל שעות היום ורוב שעות הלילה, אך מפעם לפעם הוחלפה בידי בן משפחה כדי שתוכל לנוח מעט ולהתרענן.

לילה אחד, ייסוריו של החייל הפצוע היו כה קשים, שהוא פרץ בזעקות כאב איומות שזעזעו את המחלקה כולה. פצועים אחרים התקשו להירדם, האחיות חשו אליו וניסו להרגיע אותו בעזרת מורפיום [?] אך לשווא. רופאים נזפו בו [?] מאומה. הוא צעק במשך שעות, שהכול השתאו מניין הוא שואב את הכוחות לצעוק זמן רב כל-כך.

ואז, בשעה ארבע לפנות בוקר, אמו חזרה מביתה. כבר בקומה הראשונה זיהתה את קולו של בנה. היא רצה במעלה המדרגות, נכנסה לחדר, ובתוך רגעים מספר השתררה דממה. הפצוע נרגע ונרדם.

מה היה קסמה? היא זיהתה פיסת עור אחת בגופו שלא נשרפה. זעירה ממש. היא החלה ללטף את פיסת העור שוב ושוב, תוך שהיא אומרת באוזניו: "אימא פה, תירגע בן שלי, תירגע!".

באותו רגע, מספר הרב לאו, הבין את הנאמר בפרק האחרון של נבואות ישעיה. ישעיה הוא הנביא שנתן לנו הכי הרבה פרקי נבואה. הוא נקרא נביא הנחמה. הוא זה שמנחם את עם ישראל אחרי חורבן בית ראשון. ואז, בסוף ספרו, אחרי שישים וחמישה פרקים, כשהוא מבשר לעם ישראל שהקב"ה בעצמו ינחם אותם אחרי חורבן בית-המקדש, הנביא אומר: "כאיש אשר אמו תנחמנו, כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנחמו" (סו, יג).

מכל הדימויים בעולם הנביא בחר דווקא בדימוי של "איש אשר אמו תנחמנו", ולא אביו. לא עזרו כמויות המורפיום שהוזרקו לו, לא הדיבורים של האחיות ולא הגערות של הרופאים, רק כשאמא שלו באה עם האהבה שלה היא זו שהצליחה לנחם אותו (אל תשלח ידך אל הנער ע' 236).

מהי אם אמיתית

לעם היהודי יש שלושה אבות וארבעה אימהות. מעניין, שהיחידה שנקראת 'אמנו' היא רחל דווקא. כולנו מכירים אותה כ'רחל אמנו'. על קברה עולים אלפי יהודים בכל יום מימות השנה. מדוע דווקא היא זכתה להיקרא אמנו, והלוא מבחינה ביולוגית היא אמם של שני שבטים בלבד, יוסף ובנימין! כיצד הפכה ל'אמא הלאומית'?

מסביר הרבי שהתשובה לכך נמצאת בהפטרה של היום השני של ראש השנה.

מסופר ברש"י ובמדרש, שכשעם ישראל הוגלו אחרי חורבן בית ראשון בדרכם לבבל הם עברו ליד קבר רחל, ואז "יוצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת רחמים עליהם". הנביא ירמיהו, שחי באותה תקופה, מספר על אירוע שאף אדם אחר לא היה יכול לשמוע. על רחל אמנו, שחיה אלף וחמש מאות שנים לפני כן, שכשעם ישראל הלכו לגלות רחל בכתה והתחננה עבורם שהקב"ה יחזיר אותם מהגלות.

אומר הנביא ירמיהו: "קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה". אבל היא [1] "מאנה להינחם", עד שהקב"ה מבטיח לה: "ושבו בנים לגבולם" (לא, יד-טז). הביטוי בפסוק "רחל מבכה על בניה" מספר שרחל מבכה על כל עם ישראל, לא רק על שבט יוסף ובנימין. אומר הרבי, שהיות שהיא זו שבכתה ודאגה לכל עם ישראל, לא רק לילדיה הביולוגיים, לכן היא נחשבת האמא של כולם (תו"מ חלק ג' ע' 61)

רחל ? א אידישע מאמע

אבל אולי יש לומר, שיש עוד סיבה מדוע היא זכתה להפוך לאימא של כל עם ישראל:

ביום הכיפורים, לאחר 'סדר העבודה', אנו אומרים בתפילה את הפיוט "אלה אזכרה", על עשרה הרוגי מלכות. מסופר שם על מלך רומאי שקרא לעשרה מגדולי חכמי ישראל, ושאל אותם מה דינו של אדם שמוכר את אחיו. הפסיקה הייתה שעונשו מוות ☞ "וגונב איש ומכרו ונמצא בידו וכו'".

שאל אותם: "איה אבותיכם אשר אחיהם מכרוהו לאורחת ישמעאלים". הייתכן שאבותיכם, **עשרת השבטים** מכרו את אחיהם יוסף?! ואז הוא הוסיף: "ואם היו בחיים הייתי דנם לפניכם", והוא העניש את חכמי ישראל במקום אחי יוסף.

הסיפור הזה של מכירת יוסף הוא בלתי מובן לגמרי. איך ייתכן שהיחסים בין בני יעקב הגיעו לשפל שכזה, עד שמכרו את אחיהם לעבד. כדי להבין את הדברים יש להניח את האצבע על נקודת הזמן שבה התרחש הסיפור ☞ לאחר פטירת רחל אמנו. כל זמן שחיה, היא הייתה הגורם המאחד במשפחה. היא החזיקה את הבית, את יעקב אבינו, וממילא הבית התנהל כראוי. ואכן כך כתוב במדרש: "אמר רבי יצחק "ורחל עקרה", רחל הייתה עיקרו של בית. תאני רבי שמעון בר יוחאי, לפי שכל הדברים תלוין ברחל לפיכך נקראו ישראל על שמה "רחל מבכה על בני" (בר"ר עא, ג).

יעקב אבינו, "בחיר שבאבות", שהעמיד את 12 שבטי ישראל וממנו יצא כל עם ישראל, היה תלוי כולו "בעקרת הבית", באשתו רחל. וכל זמן שהיא חיה, היא הייתה הדבק שחיבר בין כולם, ששמר על המשפחה שלא תתפרק. ברגע שנפטרה, כל המשפחה התפרקה והפכה למחנות: בני לאה כנגד בני השפחות, כולם נגד כולם.

ולכן, כשהנביא בוחר בדימוי לנחם בו את ישראל, הוא בוחר דווקא באמא בדרך כלל. הדימוי של הקב"ה זה "אבינו". הוא האב ואנחנו ילדיו. אבל הפעם, הנביא ישעיהו, בשיאה של הנבואה הנעלית ביותר, מדמה את הקב"ה לאימא. מדוע? מפני שהיא זו שמנחמת. היא הדבק של המשפחה. כל ימי חייה, כל המשפחה מתאספת לארוחות חג; האחים מוכרחים לדבר אחד עם השני; היא יוצרת את ה'משפחה'.

אנו עומדים לפני תפילת יזכור. זה הזמן לזכור את האימא היהודייה, "די אידישע מאמע", שתמיד דואגת לכל המשפחה. היא זו שדואגת שכולם יתאספו יחד, וידברו אחד עם השני ולא יריבו, וכל אחד שזוכר ומבין מה אמו עשתה עבור המשפחה, צריך לשאול את עצמו: עכשיו, כשהיא לא אתנו, מי ימלא את תפקידה אם לא אני?